

धानः" भाग० ७।४।१ "कोश(ष)स्त्र् कोशकारः" श्रीधरः
कीर्ण(ष)स्य पु० कोशे(षे)तिष्ठति स्या-क ७त० । सुश्रुतोक्ते
शङ्खदिक्ते जन्तुभेदे । "आनूपवर्गस्तु पञ्चविधः" इत्युपक्रमस्य
कोशस्या इत्युद्दिश्य "शङ्ख शङ्खनख शुक्तिशम्बू कभङ्गू-
कप्रभृतयः कोशस्थाः पादिनश्च" इत्युक्त्वा कूर्मार्दीशोक्त्वा
तन्मांसगुणाउक्त्वा यथा "शङ्खकूर्मादयः स्वादुरस-
गन्धा मरुद्गुदः । शीताःस्निग्धा हिताः पित्ते वर्चसाः
प्रसेधवर्जनाः"

कीर्णा(षा)गार न० इत० । धनागारे (खाजनाघर) "कोषा-
गारमायुधागारमश्वशालां हस्तिशालाञ्च क्रुडः" भा० व०
१६७ कोश(ष)गृहद्वयोऽप्यत्र न० [कडः] कुपभेदे हारा०
कीर्णा(षा)ङ्ग न० कोशः(प्रः) इवाङ्गमस्य । बङ्गमूले इत्कटौ (ओ-
कीर्णा(षा)तक पु० कोश(ष)सतति अत-क्रुन् । १कठे
वेदशाखाभेदे २पटोल्याम् घोषके (तरु) (भीडा)
ख्याते शाकभेदे स्त्री मेदि० गौरा० डीष् । भा० व०
इयं राजसेव्यत्वात् महत्त्वाद्वा राजोपपदा निर्दिष्टा
"धामार्गवः पीतपुष्पा जालिनी कृतवेधना । राज-
केशातकी चेति तद्योक्ता राजसम्पत्फला । राजकोशातकी
शीता मधुरा कफवातला । पित्तघ्नी दीपनी श्वासज्वरका-
सक्षमिप्रणुत्" "कोषातकीवर्णभवाऽप्यप्रसूवास्तकेण
युक्ताः सुष्टेन संस्क्रताः । सम्भर्जिताः सैन्धवहिङ्गु-
साधिते तैलेऽतिरुच्या बङ्गपुष्टिदायकाः" वक्ष्याःफलम्
अणु हरीतक्या० लुष् । तत्फले स्त्री "कोशातकीपुष्पयु
लुच्छकान्तिभिः" स.बः

कीर्णा(षा)स्त्र पु० को(शे)षे आस्र इव । १फलप्रधानवृक्षभेदे
(कोशाम) "कोशास्रः कुशशोथस्रपित्तत्रणकफापहः ।
तत्फलं व्याहि वातघ्नसन्तोष्यं गुरु पित्तलम् । पक्वं तु
दीपनं रुच्यं लघूष्णं कफवातहृत्" भावप्र० । (केचोऽऽ) २
फलवृक्षे राजवल्लभः

कीर्ण(षि)न् त्रि० कोश(ष)+अस्यर्थे इति । १कोश(ष)युक्ते
आमोपपदकोशी तु सुश्रुतोक्ते कर्ष्यं बन्धनजे रोशभेदे "बद्ध-
मातस्तु यः कर्ष्यं सहसैवाभिवर्द्धयेत् । आमकोशी समा-
ख्यातः क्षिप्रमेव विद्युत्यते" । २आस्रवृक्षे पु० शब्दमाला ।

कीर्ण(षि)ला स्त्री कोश+अस्यर्थे पिच्छादित्वाद् इलच् ।
सुद्वपण्डांस् राजनि०

कीर्णी(षी) स्त्री कुश-(कुष) अच् गौरा० डीष् । १चर्मा-
पादुकायाम् २धान्याद्यप्रभागे च (शुङ्गा) हेम०

कीर्ण(ष्य) त्रि० कोशे हृदययो(षे)भवः यत् । हृदयकोश

मांसपिण्डे "शङ्खानि कोश्याभ्याम्" यजु० ३६२८ "को-
श्याभ्यां हृदयस्य मांसपिण्डाभ्याम्" वेददी०

कीर्ष पु० न० । कुष-पचादि० अच् । १कोशशब्दार्थं कोशशब्दे
विद्यति । २अपिभेदे । "अथोह कोषा धावयन्तः शत०
ब्रा० १०।५।५।८ "कोषानास ऋषयः" भा० ।

कीर्षक पु० कोष-स्वार्थे क । अणुकोषे शब्दर०

कीर्षला स्त्री० कोष-अलच् । अयोध्यायां पुथ्यां शब्दरत्ना०

कीर्ष पु० कुष-यन् । १गृहमध्ये, २उदरमध्ये, ३धान्यादिस्था-
घने ४कुम्भे च (कुठी) ५आर्त्तौत्रे त्रि० मेदि० "स्या-
नान्यामाग्निपक्वानां मूलस्य रुधिरस्य च । हृदुण्डुकः
पुष्पपत्र कोष्ठइत्यभिधीयते" ६सुश्रुतोक्ते आमाग्निपक्मूल
रुधिरस्याने "प्रवाहिका शिरः मूलं कोष्ठमूलञ्च दारुणम्"
"चले दोषे सृष्टौ कोष्ठे नेक्षेताव बलं न्यणाम्" सुश्रु० "भुक्तं
भुक्तमिदः कोष्ठे कथमन्नं विपच्यते" भा० आश्र० ५७ श्लो०
"पतिं भार्योपतिष्ठेत् ध्यायेत् कोष्ठगतं यथा" भा० भी०
६।१८। ५२ । अक्षयहादिचक्रचतुःपार्श्वस्थरेखाचतु-
ष्कान्विते ७स्थानभेदे अक्षयहृदये ३८५ उदा० । ८पदे
स्थानमात्रे "पञ्चारासं नवद्वारभेकपालं त्रिकोष्ठकम् । यत्
पञ्चविपणम् क्षेत्रं पञ्चमङ्गलस्त्रीधरम् । पञ्चेन्द्रियार्थां
आरामा द्वारः प्राणा नव प्रभो! । तेजोऽवच्छानि कोष्ठानि
कुलमिन्द्रियसंघ्रहः । विषणस्तु श्रियाशक्तिभूतप्रकतिर-
व्यया" भाग० ४।२८।५।५२।५२। कुम्भे "जरत्कोष्ठाद्-
द्रीहीच्छर्कराभिभ्राना हरति" कौषीतकिब्रा०

कीर्षागार न० कोष्ठमगारमिव । धान्यधनादेः स्थापने गृहे
(कुठी) "कोष्ठागाराशुधागारदेवतागारभेदकान्" मनुः
"कोष्ठागारं तु ते नित्यं स्फीतं धान्यैः सुसंष्टतम् । सदास्तु
सत्सु संन्यस्तं धनधान्यपरोभव" भा० आ० ११६ अ०

कीर्षागारिक त्रि० कोष्ठागारे भवः तत्र नियुक्तो वा वा० ठन् ।
१कोष्ठागारभये । "अत्यर्थं खवति रक्ते कोष्ठागारिकाङ्गार
वृत्पिण्डे त्यग्दि" सुश्रु० २कोष्ठागारे नियुक्ते च ।

कीर्षागारिन् पु० कोष्ठरूपमन्वारमिवास्त्यस्य इति । कीर्षभेदे
"कोष्ठागारी कर्मिकरश्च मण्डलपृथुकः" सुश्रुते प्राखन-
शककीटोक्तौ

कीर्षा न० ईषदणस्य कोः कादेशः । १ईषदणस्यर्थे २तद्वति
त्रि० अमरः । "भुवं कोष्णे न पीनोद्भी सेध्येनावष्टया
दपि" रघुः "दृतेन सा शान्तिमुपैति जिह्वा कोष्णेन यष्टी-
मधुकान्वितेन" "शोधं सतोदं कोष्ठेन सर्पिषा परिषे-
चयेत्" सुश्रु०